

Ram för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett berörda utskott tillfälle att avge yttrande över proposition 2002/03:1 Budgetpropositionen för 2003 (volym 1) i vad avser bl.a. utgifternas fördelning på utgiftsområden jämte motioner.

Bostadsutskottet behandlar i detta yttrande förslagen i budgetpropositionen och motstående motioner i vad avser ramen för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande.

Sammanfattning

Bostadsutskottet tillstyrker att ramen för utgiftsområde 18 för budgetåret 2003 fastställs till den nivå som regeringen föreslagit. Utskottet anser att riksdagen även bör godkänna den preliminära beräkningen av denna ram för budgetåret 2004. Motstående motionsförslag i dessa delar avstyrks.

Avvikande meningar (m), (kd), (c) och (fp) har avgivits till förmån för förslagen till medelstilldelning avseende utgiftsområde 18 i respektive partimotioner.

Utskottet

Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Utgiftsområde 18 omfattar anslag inom politikområdena Bostadspolitik, Regional samhällsorganisation, Ekonomisk familjepolitik samt Miljöpolitik.

Regeringen föreslår (punkt 8, tabell 6.5) att ramen för utgiftsområde 18 för budgetåret 2003 skall fastställas till 9 482 356 000 kr. Riksdagen föreslås vidare godkänna den preliminära beräkningen av ramen för utgiftsområdet för budgetåret 2004 (punkt 10, tabell 6.5). För utgiftsområde 18 föreslås för detta år en preliminär ram om 9 183 miljoner kronor.

Regeringens ramförslag för år 2003 är 55 miljoner kronor högre än motsvarande beräkning i 2002 års ekonomiska vårproposition. Enligt regeringen förklaras förändringen i huvudsak av förändrade prognoser och anslagsramar för anslaget till bostadsbidrag samt av att 46 miljoner kronor föreslås tillföras anslaget till länsstyrelserna för införande av äldreombudsmän.

Förslag om andra nivåer för ramen för utgiftsområde 18 läggs fram i partimotioner (m), (kd), (c) och (fp).

Moderata samlingspartiet föreslår i sin partimotion 2002/03:Fi231 yrkande 5 att ramen för utgiftsområde 18 för budgetåret 2003 skall fastställas till ett belopp som är 894 miljoner kronor lägre än regeringsförslaget. För budgetåret 2004 föreslås i motionens yrkande 6 en preliminär ram som är 1 405 miljoner kronor lägre än vad regeringen förordat. Besparingarna avses uppnås genom nedskärningar på ett flertal områden. Det gäller främst avveckling av investeringsbidragen för studentbostäder, bostadsinvesteringar som främjar ekologisk hållbarhet respektive hyresbostäder. Besparingar görs på bostadsbidragen genom att bidragen till ungdomar avvecklas. Anslaget för stöd till lokala investeringsprogram för ekologisk hållbarhet föreslås begränsas. Härutöver föreslås nedskärningar på flera andra anslag inom utgiftsområdet.

I Folkpartiets partimotion 2002/03:Fi232 yrkande 6 föreslås att ramen för budgetåret 2003 bestäms till ett belopp som är 2 042 miljoner kronor lägre än vad regeringen föreslagit. Enligt yrkande 7 bör den preliminära ramen för år 2004 fastställas till belopp som är 1 531 miljoner kronor lägre än regeringsförslaget. Förslagen utgår bl.a. från lägre utgifter för bostadsbidrag, räntebidrag samt för vissa myndighetsanslag. Vidare föreslås att investeringsbidragen till studentbostäder, hyresbostäder respektive till bostadsinvesteringar som främjar ekologisk hållbarhet avvecklas.

Kristdemokraterna föreslår i sin partimotion 2002/03:Fi233 en ökning av ramen med 180 miljoner kronor vad gäller år 2003 (yrkande 8). För budgetåret 2004 föreslås en minskning med 485 miljoner kronor (yrkande 9). Besparingar åstadkoms bl.a. genom avveckling av investeringsbidragen till hyresbostäder respektive till bostadsinvesteringar som främjar ekologisk hållbarhet.

Även anslaget till räntebidrag föreslås minskas genom att nya räntebidrag inte beviljas. Ett ökat anslag föreslås till bostadsbidrag.

Förslagen för utgiftsområde 18 i Centerpartiets partimotion 2002/03:Fi234 yrkande 6 och 7 innebär att ramen bestäms till ett belopp som är 2 073 respektive 1 813 miljoner kronor lägre än vad regeringen föreslagit för budgetåren 2003 och 2004. Av en c-motion om anslagen inom utgiftsområde 18 framgår att dessa besparingar avses bli uppnådda bl.a. genom besparingar på bostadsbidragen och en avveckling av investeringsbidraget till hyresbostäder. Ökade anslag föreslås till åtgärder mot fukt- och mögelskador i bostäder och för investeringsbidraget för ekologisk hållbarhet.

De ovan beskrivna förslagen i budgetpropositionen och i partimotionerna om ramar för utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande – åren 2003–2004 kan sammanfattas i nedanstående tabell.

Tabell: Förslag om ram för utgiftsområde 18.
Förslagen i partimotionerna redovisas som avvikelse från regeringens förslag.
Beloppen anges avrundade till miljoner kronor.

	2003	2004
Regeringen	9 482	9 183
(m)	– 894	–1 405
(fp)	–2 042	–1 531
(kd)	+180	– 485
(c)	–2 073	–1 813

Bostadsutskottet vill vad gäller förslagen om ramen för utgiftsområde 18 anföra följande.

Inom utgiftsområde 18 finns anslag för ett flertal verksamheter och stödformer som har stor betydelse för många människors vardagsliv och för samhällsutvecklingen i stort. Det gäller bl.a. frågor om boendet och bostadssektorn, betydelsen av en ekologiskt hållbar utveckling i samhället och vikten av en effektiv regional samhällsorganisation. Utvecklingen av flera av de frågor som faller inom utgiftsområde 18 motiverar fortsatta kraftfulla statliga insatser under de närmaste åren. Insatser behöver bl.a. göras för att komma till rätta med de obalanser som finns på bostadsmarknaden med en omfattande bostadsbrist på vissa orter och ett bostadsöverskott på andra. En nödvändig omstrukturering av vissa kommunala bostadsbolag förutsätter statlig medverkan. Särskilda insatser behövs för att tillgodose behovet av bl.a. hyresbostäder och studentbostäder. Satsningar behöver också göras på att förbättra boendemiljön i olika avseenden och för att tillgodose kravet på en ekologiskt hållbar utveckling av bostadssektorn.

Bostadsutskottet kan konstatera att regeringens ramförslag för utgiftsområde 18 ger utrymme för satsningar med dessa inriktningar. Sammantaget gör bostadsutskottet bedömningen att den föreslagna ramen bör ge tillräckligt utrymme för den anslagsfördelning inom utgiftsområde 18 som bostadsutskottet senare i höst kommer att ta ställning till.

Utskottet övergår nu till att något kommentera de alternativa förslag till ram för utgiftsområdet som förs fram i de aktuella partimotionerna. Dessa förslag utgår från att flera av de ovan nämnda statliga insatserna på området avvecklas eller begränsas. Detta förutsätts möjliggöra stora nedskärningar på anslagen redan nästkommande budgetår. Frågor som rör konsekvenserna på bostadsmarknaden om dessa besparingsförslag verkligen kom till genomförande får främst anses vara en fråga för bostadsutskottets överväganden i samband med det fortsatta budgetarbetet. Det bör emellertid i detta sammanhang understrykas att en underlåtenhet att vidta åtgärder mot obalanserna inom bostadssektorn kan få allvarliga konsekvenser för samhällsekonomin långt utanför denna sektor.

Bostadsutskottet tar i detta yttrande inte ställning till fördelningen på enskilda anslag inom utgiftsområdet men vill ändå uppmärksamma finansutskottet på att flera av ramförslagen bygger på anslagsbesparingar som i praktiken inte är möjliga att genomföra på det sätt som förutsätts i de aktuella partimotionerna. Detta gäller exempelvis ramförslag i Folkpartiets partimotion som utgår från att stora besparingar kan göras på bl.a. anslagen för bostadsbidrag respektive räntebidrag. Några förslag om konkreta regeländringar för de aktuella bidragsformerna som kan ge dessa besparingar läggs emellertid inte fram.

Det finns också exempel på kraftigt överskattade effekter av vissa åtgärdsförslag på nästa års anslagsbehov. I två motioner, (fp) resp. (c), tas exempelvis inte hänsyn till att utbetalningar av redan beslutade investeringsbidrag till nybyggnad av hyresbostäder måste göras, även om – som motionärerna förordar – bidraget snarast avvecklas. Bostadsutskottet vill vidare uppmärksamma finansutskottet på att motionsförslagen om rambegränsning i flera fall utgår från åtgärder som närmast får karakteriseras som budgettekniska, dvs. att förslag läggs fram om indraget anslagssparande eller lägre anslag än i budgetpropositionen trots att inga utgiftsbegränsande åtgärder förutsätts bli vidtagna. Detta gäller bl.a. anslaget för lokala investeringsprogram som endast avser utbetalningar av redan beslutade bidrag. Förslag om förändrat anslag ger således i detta fall inte uttryck för några reella besparingar utan endast en omfördelning mellan olika budgetår.

Sammantaget innebär dessa invändningar att det inte förefaller vara meningsfullt att låta ramförslagen i de aktuella partimotionerna avseende utgiftsområde 18 ligga till grund för några jämförelser avseende tillgängligt utrymme exempelvis för skattesänkningar eller för reformer inom andra utgiftsområden.

Bostadsutskottet kommer senare i höst att ta ställning till förslag om anslagsfördelningen inom utgiftsområde 18. Det kan emellertid redan nu konstateras att de ramförslag som lagts fram i partimotionerna inte bör läggas till grund för utskottets vidare arbete. Utskottet avstyrker således förslagen i motionerna 2002/03:Fi231 (m), 2002/03:Fi232 (fp), 2002/03:Fi233 (kd) och 2002/03:Fi234 (c). Regeringens ramförslag avseende utgiftsområde 18 för budgetåren 2003 och 2004 tillstyrks.

Stockholm den 12 november 2002

På bostadsutskottets vägnar

Göran Hägglund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Göran Hägglund (kd), Owe Hellberg (v), Anders Ygeman (s), Lilian Virgin (s), Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Nina Lundström (fp), Hans Unander (s), Maria Öberg (s), Margareta Pålsson (m), Ingela Thalén (s), Lars Tysklind (fp), Rigmor Stenmark (c), Gunnar Sandberg (s), Peter Danielsson (m), Sten Lundström (v), Helena Hillar Rosenqvist (mp) och Leif Jakobsson (s).

Avvikande meningar

1. Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Margareta Pålsson (m) och Peter Danielsson (m) anser:

Bostadspolitikerna i Sverige har i flera avseenden havererat. Trots alla uppenbara problem inom bostadssektorn har regeringen inte lagt fram några förslag om åtgärder som kan förbättra situationen. Regeringen visar upp en total oförmåga att ta tag i orsakerna till de växande problemen på bostadsmarknaden med bostadsbrist, obalanser i bostadsutbudet och höga boendekostnader. I stället för nödvändiga beslut om avreglering och sänkt skattetryck går regeringen vidare på sin väg med statlig styrning och nya bidragssystem med försök till detaljreglering av bostadssektorn. Flera av anslagen inom utgiftsområde 18 är klara uttryck för en sådan politik. I årets budgetproposition har ytterligare anslag tillkommit i försöken att reparera tidigare misstag i bostadspolitikerna. Med den utformning som det nya stödet till kommunala bostadsbolag med ekonomiska problem givits riskerar konkurrensen på bostadsmarknaden att ytterligare snedvridas.

Vi anser att utgångspunkten för de bostadspolitiska besluten under de närmaste åren, och därmed även för de nu aktuella budgetbesluten, måste vara att bostadsmarknaden skall styras av människors efterfrågan, inte av subventioner, detaljregleringar och politiska ingrepp. Åtgärder måste vidtas för att möjliggöra ett bostadsbyggande som svarar mot efterfrågan. Det handlar bl.a. om att successivt avveckla fastighetsskatten, reformera hyressättningssystemet, tillåta ägarlägenheter samt att förenkla plan- och bygglovsprocessen. Vidare måste den statliga styrningen av kommunernas bostadsföretag upphöra och hyresgäster tillåtas köpa sina egna bostäder om de så önskar. De investeringsbidrag med olika inriktning som införts under de senaste åren måste snarast avvecklas.

Vi kan konstatera att denna inriktning ligger till grund för de förslag om ram för utgiftsområde 18 under budgetåren 2003 och 2004 som läggs fram i Moderata samlingspartiets partimotion 2002/03:Fi231. Dessa förslag utgår från ett bostadspolitiskt program för framtiden med individen i fokus. Genom avveckling av olika bidragsformer och andra åtgärder kan ramen för utgiftsområde 18 begränsas. Detta ger utrymme bl.a. för de skattesänkningar inom bostadssektorn som Moderata samlingspartiet föreslår i andra motioner.

Med hänvisning till det nu anförda anser vi att Moderata samlingspartiets partimotion 2002/03:Fi231 yrkandena 5 och 6 bör tillstyrkas och att regeringens förslag, liksom övriga motionsyrkanden, bör avstyrkas.

2. Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Nina Lundström (fp) och Lars Tysklind (fp) anser:

Den svenska bostadspolitiken fungerar inte. Stor bostadsbrist råder i storstadsregionerna och på andra tillväxtorter. Denna brist medför en rad problem. Många familjer är trångbodda, ungdomar kan inte finna en bostad, val av studieort försvåras och en önskvärd rörlighet på bostadsmarknaden förhindras. Bristen på bostäder riskerar också att bli ett allvarligt hinder för den ekonomiska utvecklingen i dessa delar av landet. I andra delar av landet finns det motsatta problemet. Kommunala bostadsbolag med outhyrda lägenheter har drabbats av omfattande ekonomiska problem. Överskottet på bostäder har ibland t.o.m. lett till rivning av moderna lägenheter.

Dagens situation på bostadsmarknaden har sitt ursprung i flera decenniers socialdemokratisk regleringspolitik. Subventioner, centralplanering och förmynderi har präglat synen på bostadssektorn. Det är nu hög tid att lägga om den bostadspolitiska kursen i liberal riktning. Det krävs förändringar på snart sagt varje område. Bostadsskatterna måste sänkas, de styrande subventionerna måste avvecklas, åtgärder måste vidtas för att öka konkurrensen inom byggsektorn, plan- och byggprocessen och hyreslagstiftningen måste reformeras.

Den ram för utgiftsområde 18 som föreslås i Folkpartiets partimotion 2002/03:Fi232 utgår från att den subventionsbaserade bostadspolitiken växlas över till åtgärder som ger långsiktigt hållbara spelregler inom sektorn. Folkpartiets förslag om frysta taxeringsvärden och en successivt avvecklad fastighetsskatt är en bidragande förutsättning för den föreslagna avvecklingen av de bidragssystem som negativt påverkat konkurrensen inom bostadssektorn. Med denna inriktning kan besparingar göras på ett flertal anslag inom utgiftsområdet och ramen begränsas kraftigt i förhållande till regeringsförslaget. Detta kan uppnås bl.a. genom en avveckling av de olika investeringsbidragen och genom besparingar på räntebidragen. Genom det ökade stöd till barnfamiljerna som Folkpartiet föreslagit blir det också möjligt att begränsa utgifterna för bostadsbidrag. Sammantaget innebär de åtgärder som Folkpartiet föreslagit i andra motioner att ramen för utgiftsområde 18 för åren 2003 och 2004 bör bestämmas i enlighet med Folkpartiets partimotion 2002/03:Fi232 yrkandena 6 och 7. Regeringsförslaget i denna del samt förslagen i övriga partimotioner avstyrks.

3. Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Göran Hägglund (kd) anser:

Regeringens bostadspolitik har misslyckats. En kortsiktig och bidragsorienterad politik har starkt medverkat till de omfattande problem som i dag finns på bostadsmarknaden. Det råder bostadsbrist i 116 av landets kommuner. I andra

delar av landet råder bostadsöverskott. Regleringar och högt skattetryck inom bostadssektorn har hindrat framväxten av en marknad i balans. Bostadspolitikken bör ställas om och formas utifrån den enskilda personens ansvar, möjligheter och skyldigheter. Den enskildes rätt till ägande måste tillgodoses, samtidigt som samhället behöver garantera en solidarisk bostadspolitik där även den som inte är köpstark har rätt till ett gott och tryggt boende.

En omställning med denna inriktning medför även förändringar av anslagsbehoven inom utgiftsområde 18. Ökat anslag behövs till bostadsbidragen för att möjliggöra regeländringar som tar bort orättvisor i dagens system och kompenserar de familjer som har den sämsta ekonomiska situationen. Genom en avveckling av fastighetsskatten blir det möjligt att påbörja avvecklingen av räntebidragssystemet. Inga nya räntebidrag bör beviljas från år 2003. Inte heller bör nya bidrag beviljas inom ramen för investeringsbidrag till nybyggnad av hyresbostäder eller som bidrag till bostadsinvesteringar som främjar ekologisk hållbarhet. I stället införs en permanent skattereduktion vid byggande av flerbostadshus. Effekten av en sådan reduktion motsvarar en halvering av byggmomsen. Anslaget för det nya stödet till omstrukturering av kommunala bostadsbolag bör ersättas med ett anslag för ett stödsystem med motsvarande omfattning men som står i bättre överensstämmelse med det kommunala självstyret. Stödet bör vara öppet för alla fastighetsägare i kommuner med bostadsöverskott. Genom att detta stöd administreras av Boverket kan Statens bostadsnämnd avvecklas.

Sammantaget innebär de ovan redovisade åtgärderna att ramen för utgiftsområde 18 bör fastställas i enlighet med förslaget i Kristdemokraternas partimotion 2002/03:Fi233 yrkandena 8 och 9. Regeringens förslag, liksom övriga aktuella motionsyrkanden, avstyrks.

4. Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Rigmor Stenmark (c) anser:

Sverige behöver en ny hållbar bostadspolitik för hela landet med en hög flexibilitet för att passa olika lokala förutsättningar och behov. En viktig utgångspunkt för den nya inriktningen av bostadspolitikerna är decentraliseringen av ansvaret för bostadspolitik och samhällsplanering.

I dag har vi en bostadsmarknad i stark obalans. Det finns stora regionala skillnader med bostadsbrist och bostadsöverskott i olika delar av landet. Samtidigt finns det en obalans i utbudet av bostäder på respektive ort. Efterfrågan på hyresbostäder kan inte tillgodoses på de expansiva orterna. Bristen på studentlägenheter är mycket stor på flera av universitets- och högskoleorterna. Unga hushåll har stora svårigheter att skaffa den första bostaden. Boendekostnaderna i delar av landet har ökat kraftigt till följd av en hög beskattning av hela sektorn. För många har detta lett till svårigheter att bo kvar i sin bostad. Det är nödvändigt med åtgärder inom ett flertal områden för att komma

till rätta med bl.a. dessa brister. Bostadspolitiken bör inriktas på att skapa förutsättningar för en bättre fungerande bostadsmarknad som kan erbjuda ett boende med hög livskvalitet till rimliga kostnader i hela landet.

Centerpartiet föreslår i sina motioner åtgärder som kan inleda omställningen till en mer balanserad bostadsmarknad som i högre utsträckning tillgodoser människors efterfrågan och behov. När det gäller anslagen inom utgiftsområde 18 föreslås både besparingar på vissa områden och ökade satsningar på andra. Besparingar kan göras på bostadsbidragssystemet eftersom Centerpartiet föreslagit andra åtgärder som förstärker barnfamiljernas ekonomi. Det gäller bl.a. höjt garantibelopp i försäkringssystemen och skattesänkningar för låg- och medelinkomsttagare. Vi vill avskaffa investeringsbidraget för nybyggnad av hyresbostäder och i stället stimulera byggandet med bl.a. åtgärder för en ökad konkurrens och sänkta skatter. En omläggning till en mer flexibel tillämpning av bruksvärdessystemet för nyproduktionen kommer också att stimulera byggandet av hyresrätter. Besparingar kan vidare göras på administrationen vid Boverket, Lantmäteriverket och länsstyrelserna. Ett ökat anslag bör ges för stöd till åtgärder mot fukt- och mögelskador och för bidrag till bostadsinvesteringar som främjar ekologisk hållbarhet.

Det nya stödet för omstrukturering av kommunala bostadsbolag bör avvecklas liksom Statens bostadsnämnd, dvs. den myndighet som inrättats för att hantera stödet. I första hand bör det givetvis vara en uppgift för de berörda kommunerna att hantera sina bostadsbolag utan statlig inblandning. Som framgår av bl.a. Centerpartiets bostadspolitiska partimotion bör det emellertid som en sista utväg vara möjligt för staten att gå in och hjälpa de kommuner som råkat i ekonomiska svårigheter beroende på bostadsöverskott. För detta ändamål bör ett nytt anslag på 30 miljoner kronor inrättas vars syften står i bättre överensstämmelse med det kommunala självstyret. Inriktningen av detta alternativa system bör vara att ge ett mer förutsättningslöst stöd i syfte att lösa problemen i kommuner med bostadsöverskott. Utrymme för ett sådant anslag inom den av Centerpartiet föreslagna ramen för utgiftsområdet kan skapas genom att avvecklingen av räntebidragssystemet påbörjas under nästa år. Inga nya beslut om bidrag bör fattas efter årsskiftet.

Sammanfattningsvis anser jag att förslagen i Centerpartiets partimotion 2002/03:Fi234 yrkandena 6 och 7 om ramen för utgiftsområde 18 bör tillstyrkas av finansutskottet. Regeringsförslaget, liksom övriga aktuella motionsyrkanden, avstyrks.

Innehållsförteckning

Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande	2
Avvikande meningar	6
1. Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande (m).....	6
2. Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande (fp).....	7
3. Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande (kd).....	7
4. Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande (c).....	8
Innehållsförteckning	10